

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2005)

3ο Συνέδριο Σύρου στις ΤΠΕ

Ανοικτή, ευέλικτη και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και αρχές μάθησης ενηλίκων, η βάση για μια αποτελεσματική επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών

Δημήτριος Κακαβάκης

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κακαβάκης Δ. (2024). Ανοικτή, ευέλικτη και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και αρχές μάθησης ενηλίκων, η βάση για μια αποτελεσματική επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 423–429. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/6305>

ΑΝΟΙΚΤΗ, ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ, Η ΒΑΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Κακαβάκης Δημήτριος

Μαθηματικός και Μεταπτυχιακό: «Σπουδές στην εκπαίδευση»

jm8vakis@panafonet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αποτελείται από 4 μέρη. Το πρώτο μέρος ασχολείται με τη διασαφήνιση των όρων επιμόρφωση και μετεκπαίδευση εκπαιδευτικών. Επίσης θα δούμε τα κοινά χαρακτηριστικά της επιμόρφωσης, στα οποία συγκλίνουν διεθνείς επιστημονικές έρευνες.

Στο δεύτερο μέρος θα δούμε τι είναι ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ποια είναι τα χαρακτηριστικά της και ποια τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε σχέση με τη συμβατική εκπαίδευση. Επίσης θα δούμε ποιες είναι οι αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Επίσης θα δούμε πώς πρέπει να είναι το υλικό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Στο τρίτο μέρος θα ασχοληθούμε με την εκπαίδευση ενηλίκων και συγκεκριμένα ποιες είναι οι αρχές της μάθησης ενηλίκων και πώς μαθαίνουν οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι.

Τέλος στο τέταρτο μέρος της εργασίας θα δούμε πώς μπορούν οι αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και οι αρχές εκπαίδευσης των ενηλίκων να εφαρμοστούν για την επιμόρφωση και τη μετεκπαίδευση από απόσταση των εκπαιδευτικών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *Επιμόρφωση, Μετεκπαίδευση, Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Εκπαίδευση Ενηλίκων, Επιμόρφωση Εξ Αποστάσεως*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε 4 μέρη. Στο πρώτο μέρος θα αποφασίσουμε τους όρους επιμόρφωση και μετεκπαίδευση εκπαιδευτικών και θα δούμε την αναγκαιότητα και το σκοπό της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών. Επίσης θα δούμε κάποια κοινά χαρακτηριστικά, στα οποία συγκλίνουν διεθνείς επιστημονικές έρευνες για το θεσμό της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Τέλος θα κάνουμε μια σύντομη σύνοψη της επιμορφωτικής πολιτικής για τους εκπαιδευτικούς στην Ελλάδα από τη σύσταση του Ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα.

Στο δεύτερο μέρος θα δούμε τι εννοούμε με τους όρους ανοικτή, ευέλικτη και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Θα δούμε τον ορισμό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και τις βασικές αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Στο τρίτο μέρος θα δούμε τα γενικά χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευόμενων, καθώς και πώς μαθαίνουν οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι.

Στο τέταρτο μέρος, έχοντας υπόψη τις αρχές μάθησης ενηλίκων και τις αρχές της εκπαίδευσης από απόσταση, θα δούμε γιατί μπορούμε με τη μέθοδο της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης να έχουμε μια αποτελεσματική επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Στην εποχή μας όλα αλλάζουν με ραγδαίους ρυθμούς. Η νέα οικονομία βασίζεται στη γνώση. Σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας γίνεται αισθητή όλο και περισσότερο η επίδραση της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Οι σύγχρονες κοινωνίες γίνονται πολυσυλλεκτικές,

πλουραλιστικές και πολυπολιτισμικές. Λόγω αυτών των σημαντικών αλλαγών που έφεραν οι εξελίξεις αυτές σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, επιβάλλονται αναπροσαρμογές στα περιεχόμενα, τις μεθόδους, καθώς και στους τρόπους διδασκαλίας και μάθησης. Η επιλογή και συγκρότηση ενός ελάχιστου κορμού πολύ απαραίτητων γνώσεων και κυρίως η εκμάθηση μεθόδων προσέγγισης της φυσικής, κοινωνικής και ιστορικής πραγματικότητας, αλλά και η καλλιέργεια δεξιοτήτων και η δημιουργία κινήτρων συνεχούς μάθησης (συνεχιζόμενη εκπαίδευση) είναι σήμερα περισσότερο από ποτέ αναγκαία. Χρειάζεται ανάπτυξη ικανότητας επιλογής, κατανόησης του διαφορετικού ή του ξένου, ανοχής για συνανθρώπους με διαφορετική ηλικία ή νοοτροπία ή πεποιθήσεις, άλλου θρησκευάτος ή φυλετικού προσδιορισμού, καλλιέργεια κριτικής στάσης, οικολογικής συνείδησης, εκπαίδευσης για την ειρήνη κλπ. (Ξωχέλλης, 2002).

Θα αποσαφηνίσουμε τώρα μερικούς βασικούς όρους.

α) Επιμόρφωση (=επί + μόρφωση) σημαίνει μορφώνω πάνω σε μια μόρφωση που υπάρχει. Πρόκειται δηλαδή για συμπλήρωση και βελτίωση των γνωστικών αποσκευών. Αφορά δε το σύνολο των εκπαιδευτικών.

β) Με τον όρο μετεκπαίδευση εννοούμε την ειδική συμπληρωματική εκπαίδευση για παραγωγή στελεχών. Αυτή είναι μεγάλης διάρκειας και επιλεκτική, αφού αφορά μικρό αριθμό εκπαιδευτικών, κυρίως οι οποίοι επιθυμούν να γίνουν (ή είναι) στελέχη της εκπαίδευσης. Συνεπώς, η επιμόρφωση δεν ταυτίζεται με τη μετεκπαίδευση.

Ένας ορισμός που μπορούμε να δώσουμε για την επιμόρφωση είναι ο εξής: Επιμόρφωση είναι το σύνολο των μέτρων και των δραστηριοτήτων που υιοθετούνται και εφαρμόζονται με πρωταρχικό ή αποκλειστικό σκοπό τη βελτίωση και παραπέρα ανάπτυξη των ακαδημαϊκών ή πρακτικών και προσωπικών ή επαγγελματικών γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων και ενδιαφερόντων των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της θητείας τους (J. Porter 1975, E. Henderson, 1978).

Όπως είναι φανερό, η επιμόρφωση με αυτή την έννοια προϋποθέτει την καθιέρωση μιας μεγάλης σειράς προγραμματισμένων και σκόπιμων δραστηριοτήτων με χαρακτήρα μορφωτικό και επαγγελματικό, έτσι ώστε να είναι δυνατό να καλύπτονται ανάγκες που ανάγονται τόσο στην προσωπική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, όσο και στην επαγγελματική τους αποδοτικότητα ή την αποτελεσματικότητα ενός εκπαιδευτικού συστήματος. Η αποδοχή όμως αυτού του ορισμού προϋποθέτει την υιοθέτηση μιας σειράς βασικών αρχών και όρων. Θα επισημάνουμε τις αρχές αυτές κάνοντας κάποιες διευκρινίσεις:

α) Η επιμόρφωση προϋποθέτει την ύπαρξη της ακαδημαϊκής μόρφωσης και επαγγελματικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών.

β) Οποιαδήποτε επιμορφωτική διαδικασία συνδέεται στενά με την προϋπάρχουσα βασική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών.

γ) Η επιμόρφωση είναι μια δραστηριότητα και μια διαδικασία την οποία μπορεί κανείς να ακολουθήσει σε προσωπικό - ατομικό επίπεδο και σε συλλογικό επίπεδο.

δ) Η επιμόρφωση είναι αυτονόητο και αναπόσπαστο μέρος της επαγγελματικής δραστηριότητας του εκπαιδευτικού.

ε) Αν δεχτούμε ότι η διαβίου παιδεία αποσκοπεί στην προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου σ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, τότε μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι δυνατό να ενταχθεί στα πλαίσια της πολιτικής της διαβίου παιδείας.

στ) Η επιμόρφωση είναι μια διαδικασία πρόκλησης, ενίσχυσης και προσφοράς ευκαιριών για αυτοεξέλιξη του εκπαιδευτικού.

Οι διεθνείς επιστημονικές έρευνες (Ξωχέλλης 2002, Κασσωτάκης 2002, Μαυρογιώργος 1989, 1999, Hargreaves 1995, Ryba 1992, Zeichner 1987) συγκλίνουν σε κάποια κοινά χαρακτηριστικά για το θεσμό της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών:

1. Να ανταποκρίνεται σε διαπιστωμένες ανάγκες των εκπαιδευτικών.
2. Να είναι μικρής διάρκειας και επαναλαμβανόμενη.
3. Να έχει στενή επαφή με την εκπαιδευτική έρευνα και να έχει άμεση επαφή με τη σχολική πράξη.
4. Να έχει πολλές μορφές και να ενσωματώνει ποικίλες επιμορφωτικές δραστηριότητες.
5. Να είναι ευρείας κλίμακας απευθυνόμενη σε μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών.
6. Να είναι αποκεντρωμένη και να παρέχεται από διάφορους φορείς.
7. Να χρησιμοποιεί μεθόδους εκπαίδευσης ενηλίκων προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες των εκπαιδευτικών.
8. Να αξιοποιεί στοιχεία από την ιστορία της εξέλιξης του εκπαιδευτικού επαγγέλματος και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που αποδείχθηκαν διαρκή και ανθεκτικά στο χρόνο.
9. Να αξιολογείται συνεχώς για βελτίωση των μεθόδων και κάλυψη των νέων αναγκών.
10. Να είναι προσανατολισμένη προς το μέλλον.

Επειδή όμως η καλύτερη πρόγνωση του μέλλοντος είναι η μελέτη του παρελθόντος, θα δούμε σε διαφάνειες ποια είναι η επιμορφωτική πολιτική από τη σύσταση του Ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΑΝΟΙΚΤΗ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι πρώτοι ορισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση δόθηκαν από τους G. Dohmen (1967), O. Peters (1973), M. Moore (1973), B. Holmberg (1977). Πιο πρόσφατοι είναι οι ορισμοί των Garrison (1987), Barker (1989), Moore (1990), Portway (1994).

Ο Desmond Keegan (2000) προτείνει έξι βασικά χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης:

- α) την απόσταση που χωρίζει τον διδάσκοντα από τον διδασκόμενο, στοιχείο το οποίο διαφοροποιεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από την πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία
- β) την παρεμβολή του εκπαιδευτικού οργανισμού στη μαθησιακή διδασκαλία, στοιχείο που τη διαφοροποιεί από την προσωπική κατ' ιδίαν μελέτη
- γ) τη χρήση τεχνικών μέσων για τη μεταφορά του περιεχομένου της εκπαίδευσης, συνήθως έντυπου υλικού, σημείου όπου συναντώνται διδάσκων και διδασκόμενος
- δ) την εξασφάλιση αμφίδρομης επικοινωνίας, έτσι ώστε ο διδασκόμενος να επωφελείται και/ή ακόμα και από τον άμεσο και ζωντανό διάλογο
- ε) τη δυνατότητα συναντήσεων σε περιστασιακή βάση τόσο για διδακτικούς όσο και για κοινωνικούς σκοπούς
- στ) το γεγονός ότι πρόκειται για βιομηχανοποιημένη μορφή εκπαίδευσης, πράγμα το οποίο, αν γίνει βέβαια αποδεκτό, διαφοροποιεί ριζικά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από τις άλλες μορφές του φάσματος της εκπαίδευσης.

Ο Delling (1978) θεωρεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως ένα πολυδιάστατο σύστημα μαθησιακής και επικοινωνιακής διαδικασίας, που πραγματώνεται με τη μεσολάβηση ενός τεχνητού φορέα για τη μεταφορά του μηνύματος. Εντοπίζει οκτώ παράγοντες οι οποίοι λειτουργούν στο σύστημα αυτό. 1) Τον διδασκόμενο, 2) το κοινωνικό πλαίσιο, 3) τον οργανισμό υποστήριξης, 4) τον μαθησιακό στόχο, 5) το αντικείμενο των σπουδών, 6) το αποτέλεσμα της μάθησης, 7) την απόσταση, 8) το φορέα του μηνύματος.

Ο Wedemeyer (1973) είδε ότι ο μόνος τρόπος να υπερβεί κανείς αυτό που ονόμαζε «φράγμα του τόπου και του χρόνου» στην εκπαίδευση ήταν να διαχωρίσει τη διδασκαλία από τη μάθηση. Ο

σχεδιασμός αυτός της διδασκαλίας και της μάθησης τον οδηγεί στη διατύπωση των έξι χαρακτηριστικών των ανεξάρτητων συστημάτων, τα οποία ισχύουν σε οποιαδήποτε τόπο κι αν βρίσκονται οι διδασκόμενοι ή ο ένας και μοναδικός διδασκόμενος, είτε προβλέπεται η παρουσία του διδάσκοντος είτε όχι.

1. Ο διδασκόμενος και ο διδάσκων δεν συνυπάρχουν.
2. Η κανονική διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης διεκπεραιώνεται μέσω του έντυπου υλικού ή με κάποιο άλλο μέσο.
3. Η διδασκαλία είναι εξατομικευμένη.
4. Η μάθηση είναι το αποτέλεσμα της δραστηριοποίησης του διδασκόμενου.
5. Ο διδασκόμενος μαθαίνει στο περιβάλλον του.
6. Ο διδασκόμενος είναι υπεύθυνος για την πρόοδό του. Είναι ελεύθερος να επιλέξει το ρυθμό του, να αρχίσει και να σταματήσει όποτε εκείνος θελήσει.

Το υλικό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, που αναπτύσσεται στη βάση του καθοδηγούμενου διαλόγου του Holmberg, εμφανίζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά (1983, σ. 117):

α) Παρουσιάζει το μαθησιακό αντικείμενο με τρόπο κατανοητό: σαφής, απλή γλώσσα, σε ύφος που διαβάζεται εύκολα, ελεγχόμενη ποσότητα παροχής πληροφοριών.

β) Δίνει σαφείς συμβουλές και υποδείξεις στον διδασκόμενο για το τι πρέπει να κάνει και τι να αποφύγει, πού να δώσει ιδιαίτερη προσοχή και για ποιο λόγο.

γ) Τον προτρέπει να ανταλλάξει απόψεις, να διατυπώσει κρίσεις και ερωτήματα σχετικά με το τι πρέπει να γίνει αποδεκτό και τι να απορριφθεί.

δ) Επιχειρεί να εμπλέξει συναισθηματικά τον διδασκόμενο, ώστε να αναπτύξει προσωπικό ενδιαφέρον για το αντικείμενο και τα προβλήματα που αυτό θέτει.

ε) Χρησιμοποιεί προσωπικό ύφος.

Ο Sewart (1981) συγκρίνοντας τα εξ αποστάσεως συστήματα με τα συμβατικά καταγράφει τα μειονεκτήματα και τα πλεονεκτήματά τους. Ως πλεονεκτήματα θεωρεί:

α) την απελευθέρωση από το αμφιθέατρο

β) τη δυνατότητα να σπουδάσει κανείς όπου και όποτε θέλει

γ) την ελευθερία που παρέχει η εξατομίκευση της μαθησιακής διδασκαλίας στον διδασκόμενο

δ) το γεγονός ότι ο διδασκόμενος δεν εξαρτάται από τη μαθησιακή ομάδα

ε) το γεγονός ότι οι ανάγκες του διδασκόμενου δεν υποχωρούν μπροστά στις ανάγκες της μαθησιακής ομάδας.

Στις αδυναμίες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατατάσσει τα εξής:

α) δεν υπάρχει πλαίσιο μελέτης για τον διδασκόμενο

β) δεν υφίσταται πίεση από την ομάδα των συνδιδασκομένων αλλά ούτε και η δυνατότητα να διευκρινίζονται ζητήματα στο πλαίσιο της ομάδας αυτής

γ) δεν υπάρχουν ενδείξεις για την πρόοδο ή την αποτυχία του διδασκόμενου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό θα δούμε πρώτα ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευόμενων. Παρά το μεγάλο φάσμα των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των μελών της εκπαιδευόμενης ομάδας, υπάρχει, ωστόσο, η δυνατότητα προσδιορισμού των κοινών χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων. Σύμφωνα με τον Rogers (1999) είναι τα εξής:

1. Οι συμμετέχοντες είναι εξ ορισμού ενήλικοι.

2. Βρίσκονται σε εξελισσόμενη διεργασία ανάπτυξης, όχι στο ξεκίνημα μιας διεργασίας.

3. Φέρνουν μαζί τους ένα σύνολο εμπειριών και αξιών.

4. Έρχονται με προσδοκίες όσον αφορά τη μαθησιακή διεργασία.

5. Έρχονται στην εκπαίδευση με δεδομένες προθέσεις.

6. Έχουν ανταγωνιστικά ενδιαφέροντα.

7. Έχουν διαμορφώσει ήδη τα δικά τους μοντέλα μάθησης.

Θα δούμε τώρα μερικά κοινά στοιχεία που προκύπτουν από συζητήσεις και έρευνες σχετικά με τη μάθηση και ειδικά σε σχέση με την εκπαίδευση ενηλίκων.

α) Μεταφορά γνώσης έναντι δημιουργία γνώσης (Leif 1990, C. Handy 1991, A. Rahman 1993, Christensen 1987).

β) Μηχανιστική μάθηση έναντι δημιουργικής μάθησης (A. Rahman, 1993).

γ) Εμπειρική μάθηση και ο κύκλος της μάθησης (Mezirow, 1981).

Σύμφωνα με τους μαθησιακούς τρόπους, οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σύμφωνα με τον David Kolb σε 4 είδη: α) ενεργητικοί, β) στοχαζόμενοι, γ) πραγματιστές (πειραματιζόμενοι), δ) θεωρητικοί.

Θα δούμε τώρα μερικά πρακτικά συμπεράσματα που μπορούν να συναχθούν από όλα αυτά για την εκπαίδευση ενηλίκων. Η ύπαρξη φυσικών «μαθησιακών επεισοδίων» υποδηλώνει μια σειρά αρχών για εκείνους των οποίων η αρμοδιότητα είναι να δημιουργούν σκόπιμες, συστηματικές και διαρθρωμένες μαθησιακές ευκαιρίες για ενηλίκους. Το καθήκον του εκπαιδευτή είναι διττό - να στηρίζεται πάνω σε αυτές τις διεργασίες, αλλά ταυτόχρονα και να επιδιώκει με διάφορους τρόπους να προχωρεί πέρα από αυτές:

α) να μη χρησιμοποιεί απλώς, αλλά να αναπτύσσει και να βελτιώνει τις υφιστάμενες μαθησιακές τεχνικές των συμμετεχόντων, να συμβάλλει, ώστε να γίνονται πιο αποτελεσματικές

β) να αρχίζει με ένα συγκεκριμένο θέμα, αλλά στη συνέχεια, να βοηθά τον εκπαιδευόμενο να περάσει από το συγκεκριμένο στο γενικότερο, να ανακαλύψει τις αρχές, στις οποίες βασίζονται οι συγκεκριμένες περιπτώσεις

γ) να βοηθά τον εκπαιδευόμενο να κάνει τη διεργασία μάθησης πιο μόνιμη, πιο διαθέσιμη για μεταγενέστερη χρήση και όχι ένα μεμονωμένο εκπαιδευτικό συμβάν

δ) να προτρέπει, ώστε να μη σταματά η διεργασία μόλις ολοκληρωθεί η άμεση δραστηριότητα, αλλά να οδηγεί σε περαιτέρω σκόπιμη μάθηση (Rogers, ό.π., σ. 158).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ

Σύμφωνα με την ιστορία της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα, ο θεσμός λειτούργησε κυρίως σαν μηχανισμός προώθησης των εκάστοτε επιλογών της εκπαιδευτικής πολιτικής στην καθημερινή πραγματικότητα του σχολείου. Σαν επιμόρφωση θεωρείται κυρίως η παρακολούθηση κάποιων αποσπασματικών προαιρετικών ή υποχρεωτικών επιμορφωτικών προγραμμάτων, τα οποία έχουν μικρή ή μεγάλη διάρκεια, χωρίς όμως να είναι ενταγμένα στο πλαίσιο μιας συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης και εξέλιξης των εκπαιδευτικών. Όμως πολλά από τα προβλήματα, τα οποία παρουσιάζουν οι διάφορες μορφές επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, που χρησιμοποιήθηκαν μέχρι σήμερα στην Ελλάδα, μπορούν να λυθούν με την εφαρμογή των μεθόδων της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς και των αρχών μάθησης ενηλίκων στην επιμόρφωση.

Το μοντέλο της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωσης θα πρέπει να βασίζεται στην αρχή, ότι η επιμόρφωση πρέπει να είναι μια συνεχής διαδικασία, η οποία προσπαθεί να καλύψει τις ανάγκες τόσο του δυναμικά εξελισσόμενου εκπαιδευτικού συστήματος, όσο και τις προσωπικές ανάγκες των ίδιων των εκπαιδευτικών, ελαττώνοντας τους χωροχρονικούς περιορισμούς. Οι κυριότεροι σκοποί της ανοικτής και εξ αποστάσεως επιμόρφωσης είναι:

α) η αντιμετώπιση σε μαζική κλίμακα των αναγκών των εκπαιδευτικών για συμπλήρωση και συνεχή εμπλουτισμό των επιστημονικών γνώσεων και

β) η ευαισθητοποίηση του εκπαιδευτικού, για αυτοελεγχόμενη διαβίου μάθηση με κριτική ικανότητα.

Αναγκαίες προϋποθέσεις για την υλοποίηση της επιμόρφωσης εξ αποστάσεως είναι:

α) να γίνει αξιοποίηση της διεθνούς αλλά και της ελληνικής εμπειρίας των μεθόδων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην Ελλάδα και διεθνώς

β) να γίνει έρευνα για τις ανάγκες που έχουν οι εκπαιδευτικοί

γ) να γίνουν προγράμματα επιμόρφωσης που έχουν συνέχεια και να έχουν διάρκεια και όχι σύντομα και περιστασιακά

δ) να υπάρξει αξιολόγηση αυτών των προγραμμάτων και μετεκπαίδευση επιμορφωτών και στελεχών που την υλοποιούν

στ) το κυριότερο να γίνεται έρευνα, πριν αρχίσουν αυτά τα προγράμματα, των αναγκών των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού συστήματος.

Τελειώνοντας πρέπει να τονίσουμε ότι για να έχουμε ένα αποτελεσματικό σχολείο και ένα αποτελεσματικό εκπαιδευτικό χρειάζεται επιμόρφωση από το διορισμό του μέχρι το τέλος της καριέρας του.

Χρειάζεται επιμόρφωση όσον αφορά α) την επιστημονική του κατάρτιση, β) τις νέες τεχνολογίες, γ) τους υπόλοιπους νέους θεσμούς.

Η επιμόρφωση από απόσταση των εκπαιδευτικών, λαμβάνοντας υπόψη και τις αρχές μάθησης ενηλίκων, αν σχεδιαστεί σωστά και είναι συνεχής, μπορεί να επιλύσει πολλά από τα προβλήματα που έχουν διαπιστωθεί μέχρι τώρα στα επιμορφωτικά προγράμματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Baruer, B., Frisbie, A. και Patrick, K. (1989), "Broadening the definition of distance education in the light of the new telecommunications technologies", *The American Journal of Distance Education* 3(1), 20-9.
2. Cristensen, R. & Harsen, A.T. (eds) (1982), *Teaching and the Case Method*. Boston, M.A.: Harvard Business School.
3. Dellling, R.M. (1978), "Briefwechsel als Bestandteil und Vorläufer des Fernstudiums" (Ziff Papiere 19), Hagen: Fernuniversität (Ziff).
4. Desmond Keegin (2000), «Οι Βασικές Αρχές της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης», Μεταίχμιο, Αθήνα.
5. Dohmen, G. (1967), *Das Fernstudium. Ein neues pädagogisches Forschungs - und Arbeitsfeld*, Tübingen: Diffe.
6. Garrison, D. και Shale, D. (1987), "Mapping the boundaries of distance education: problems in defining the field", *The American Journal of Distance Education* 1(1), 4-13.
7. Hargreaves A. & Fullan M. (1995), «Η εξέλιξη των Εκπαιδευτικών», εκδ. Πατάκη, Αθήνα.
8. Henderson, E (1978), *The Evaluation of In-service Teacher Training*, Croom-Helm, London.
9. Holmberg, B. (1977), *Distance Education: A Surrey and Bibliography*, London: Kogan Page.
10. Holmberg, B. (1983), "Guided didactic conversation in distance education", σ. 114-22 στους D. Sewart, D. Keegan, B. Holmberg (επιμ.), *Distance Education: International Perspectives*, London: Routledge.
11. Mezirow, J. (1981), A critical theory of adult learning and education, *Adult Education*, 32: 3-24.
12. Moore, M. (1973), "Toward a theory of independent learning and teaching", *Journal of Higher Education* 44, 661-79.
13. Moore, (1990), "Background and overview of contemporary American distance education", στον M. Moore (επιμ.) *Contemporary Issues in American Distance Education*, New York: Pergamon, σ. xii-xxvi.
14. Peters, Q. (1973), *Die didaktische Struktur des fernunte vrichts*, Weinheim: Beltz.
15. Porter, J. (1975), "The In-service Education of Teachers and Colleges of Education" στο Adams, E. (ed.), *In-service Education and Teachers Centers*, Pergamon Press, Oxford, pp. 883-94.

16. Portway, P. και Lane C. (επιμ.), (1994), Guide to Teleconferencing and Distance Learning, San Ramon Calif: Applied Business Communications.
17. Rahman, Md. Anisur (1993), People's self-Development: perspectives on Participatory Action Research. London: Zeol.
18. Ryba R., (1992), "Common Trends in Teacher Education in European Countries Compare", pp. 25-39.
19. Rogers, A., (1999), «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων», Μεταίχμιο, Αθήνα.
20. Sewart, D., (1981), "Distance education - a contradiction in terms", Teaching at a Distance 19, σ. 8-18.
21. Wedemeyer, C. (1973), "The use of correspondence education for post-secretary education", στους A. Kabwasa & M. Kaunda (επιμ.), Correspondence Education in Africa, London" Routledge & Kegan Paul.
22. Zeichner K., Linston D. (1987), "Deaching Student Teachers to Reflect", Harvard Educational Review, pp. 57, 23-48.
23. Γκότοβος Α., Μαυρογιώργος Γ., Παπακωνσταντίνου Π., (100), «Κριτική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη», Gutenberg, Αθήνα.
24. Κασσωτάκης, Μ. (2002), «Η επιμόρφωση του Διδακτικού Προσωπικού της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από το 1975 μέχρι σήμερα», 2ο Διεθνές Συνέδριο «Η παιδεία στην αυγή του 21ου αιώνα. Ιστορικό - Συγκριτικές προσεγγίσεις, Πάτρα 4-6/10/2002.
25. Μαυρογιώργος Γ. (1989), «Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Το Υπουργείο Παιδείας και η ομάδα εργασίας», Περιοδικό Σύγχρονη Εκπαίδευση, τεύχος 46, Μάιος - Ιούνιος 1989.
26. Ξωχέλλης, Π. (2002), «Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σήμερα: Διεθνής αναγκαιότητα - ελληνικές εξελίξεις και εμπειρίες», 2ο Διεθνές Συνέδριο «Η παιδεία στην αυγή του 21ου αιώνα. Ιστορικό - Συγκριτικές Προσεγγίσεις, Πάτρα 4-6/10/2002.